

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ПРАВА ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ
АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ,
ПРАВОТВОРЕННЯ, ПРАВОІНТЕРПРЕТАЦІЇ
ТА ПРАВОРЕАЛІЗАЦІЇ**

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої 77-й річниці проголошення
Загальної декларації прав людини*

(м. Дніпро, 10 грудня 2025 р.)

Дніпро
2025

УДК 342.7
П 68

*Схвалено Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 3 від 25.11.2025)*

П 68 Права людини в контексті актуальних проблем державотворення, правотворення, правоінтерпретації та правореалізації : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 77-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Дніпро, 10 груд. 2025 р.) / упоряд : к.ю.н., доц. І. А. Сердюк; к.ю.н., доц. Ю. С. Завгородня. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2025. 788 с.

ISBN 978-617-560-098-6

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 77-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини, в якій взяли участь представники національних правозахисних організацій, закладів вищої освіти, наукових установ, органів публічної влади, громадських організацій, докторанти, аспіранти і здобувачі вищої освіти.

Тематика публікацій охоплює широке коло питань, що стосуються проблематики прав людини в контексті актуальних проблем державотворення, правотворення, правоінтерпретаційної діяльності та правозастосовної (зокрема правоохоронної) діяльності, а також методологічного, аксіологічного та онтологічного аспектів пізнання прав людини, дотримання прав людини під час міждержавних збройних конфліктів, а також війни в Україні.

Матеріали конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі й освітньому процесі ЗВО, які здійснюють підготовку правників і правоохоронців, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

Матеріали подано в редакції авторів тез. Оргкомітет не відповідає за зміст та автентичність поданих матеріалів

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

д-р юрид. наук, доц. **С. В. Обшалов** (голова); д-р юрид. наук, проф. **В. О. Боняк** (заст. голови); канд. юрид. наук, доц. **А. В. Самотуга**; канд. юрид. наук, доц. **І. А. Сердюк**; канд. юрид. наук, доц. **Ю. С. Завгородня**.

ISBN 978-617-560-098-6

© ДДУВС, 2025
© Автори, 2025

Сироїд Т. Внесок Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури у забезпечення захисту журналістів	59
Помаза-Пономаренко А., Тарадуда Д., Семілетов О. Реалізація потенціалу інституту громадських організацій у сфері захисту прав людини	63
Бейкун А., Крук С. Окреслення проблематики дієвості нормативів міжнародного гуманітарного права з питань захисту жертв збройного конфлікту та інших категорій постраждалих осіб під час збройної агресії російської федерації	66
Бейкун А., Лобунов Д. Проблемні аспекти забезпечення гарантій прав і свобод людини як багаторівневого механізму забезпечення національної безпеки	71
Булгакова О., Петровська В. Реалізація прав людини в інклюзії у сфері публічних послуг	74
Гудзь Т., Кудря А. Міжнародно-правова відповідальність за порушення прав дітей в умовах збройної агресії рф	76
Кучук А. Кіберлюдина, трансгуманізм як чинники зміни теорії людських прав	79
Марченко О. Ісламська правозахисна система: еволюція і перспективи розвитку	81
Миронюк Р. Суб'єкти формування та реалізації державної політики реабілітації та соціалізації військовослужбовців в Україні	84
Обушенко Н. Принципи міжнародного гуманітарного права: теоретико-правовий аналіз та сучасні виклики	89

Аліна ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО
завідувач науково-дослідної
лабораторії з дослідження проблем
управління у сфері цивільного захисту
Національного університету
цивільного захисту України,
доктор наук з державного
управління, професор

Дмитро ТАРАДУДА
професор кафедри управління
діяльністю цивільного захисту
Львівського державного
університету безпеки життєдіяльності,
кандидат технічних наук, доцент

Олександр СЕМІЛЕТОВ
старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
з дослідження проблем управління
у сфері цивільного захисту
Національного університету
цивільного захисту України,
доктор філософії

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОТЕНЦІАЛУ ІНСТИТУТУ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

У сучасних умовах трансформації українського суспільства та державності питання забезпечення прав людини набуває особливої ваги. Поряд із державними інституціями ключовим суб'єктом захисту прав і свобод громадян виступають інститути громадянського суспільства, серед яких особливе місце займають громадські організації (далі – ГО). Вони виконують як контрольні, так і мобілізаційні функції, сприяють формуванню правової культури, залучають суспільство до процесу правотворення та правореалізації [6; 10]. Реалізація потенціалу громадських організацій у сфері захисту прав людини є одним із базових чинників демократизації, особливо в умовах війни та післявоєнного відновлення України.

Громадські організації визначаються як добровільні об'єднання громадян, створені для задоволення та захисту суспільних, економічних, культурних, екологічних та інших інтересів, що функціонують на основі самоврядування та незалежності від державних структур [1]. У контексті прав людини вони виступають:

- суб'єктами громадського контролю за діяльністю органів державної

влади та місцевого самоврядування;

- захисниками інтересів вразливих груп населення;
- комунікаторами між суспільством і державою;
- провайдерами соціальних і правових послуг.

Методологічно дослідження потенціалу ГО ґрунтується на поєднанні концепцій соціального капіталу (Л. Даймонд, Р. Патнем та ін.), правового плюралізму та інституціональної теорії демократії [6; 8].

Очевидно, що сьогодні в Україні активізувалась реалізація потенціалу громадськими організаціями у сучасному контексті збройної агресії РФ. Адже дії держави-агресора зумовлюють значне збільшення кількості випадків порушення прав українських громадян. Розвиток ГО в Україні значно активізувався після подій Євромайдану, анексії Криму та початку повномасштабної агресії РФ проти України. Ці процеси сприяли:

- формуванню мереж правозахисних ініціатив (Центру громадянських свобод, Харківської правозахисної групи, Української Гельсінської спілки з прав людини та ін.);
- розширенню практики стратегічного судочинства за участю ГО;
- мобілізації ресурсів для захисту прав внутрішньо переміщених осіб, військовослужбовців, цивільних, що постраждали від збройної агресії [3].

У період режиму воєнного стану в Україні ГО стали важливим партнером нашої держави у документуванні воєнних злочинів, моніторингу дотримання міжнародного гуманітарного права та наданні допомоги жертвам збройного конфлікту [4].

Слід відзначити, що механізми реалізації потенціалу громадських організацій під час захисту прав громадян включають нормативно-правове забезпечення. Діяльність ГО регулюється Законом України «Про громадські об'єднання» (2012 р.) та низкою підзаконних актів, що визначають умови їхньої реєстрації, функціонування та взаємодії з державою [7]. Важливим напрямом є імплементація європейських стандартів участі громадськості у процесах управління, передбачених Рекомендаціями Комітету Міністрів Ради Європи СМ/Рес(2007)14.

Наступний напрям упровадження механізмів реалізації потенціалу громадських організацій стосується інституційної взаємодії. Вітчизняні громадські організації активно взаємодіють з омбудсманом – через подання скарг, спільні ініціативи у сфері прав людини; парламентськими комітетами – у процесі законотворення та експертизи законопроектів; органами виконавчої влади та місцевого самоврядування – у рамках громадських рад, дорадчих органів, партнерських проектів. При цьому актуалізувались питання здійснення громадського (цивільного) контролю й адвокації. Механізми громадського контролю включають публічні кампанії, моніторинги, звіти про дотримання прав людини, адвокаційні ініціативи на міжнародному рівні (звернення до ООН, Ради Європи, ОБСЄ) [5].

Зрозуміло, що процес реалізації потенціалу інститутів громадянського

суспільства супроводжується появою викликів та проблем. Власне, попри значний потенціал, реалізація можливостей ГО у сфері прав людини стикається з низкою проблем, а саме: спостерігається недостатнє фінансування та залежність від міжнародної донорської підтримки; виникають ризики політизації окремих організацій; наявний нерівномірний розвиток ГО в регіонах України; ризики в означеній сфері оперативно трансформуються в загрози безпеці правозахисників у зв'язку з воєнними діями та переслідуваннями [9].

На наш погляд, перспективи розвитку та інтеграції України в європейський простір вимагають вчасності реагування на порушення прав українських громадян. У контексті європейської інтеграції України громадські організації мають потенціал стати провідниками стандартів *acquis communautaire* у сфері прав людини. Їхня активність сприяє посиленню ролі громадянського суспільства в реалізації Копенгагенських критеріїв, зокрема щодо демократії, верховенства права та прав людини [2].

Щодо перспективних напрямів, то можемо виокремити такі:

- розвиток партнерства з державними інституціями на основі принципів субсидіарності та прозорості;
- посилення ролі ГО у сфері транснаціональної адвокації та участі у міжнародних моніторингових місіях;
- використання цифрових технологій для розширення участі громадян у захисті прав людини.

Отже, громадські організації в Україні є невід'ємним елементом системи захисту прав людини. Їх (громадських організацій) роль полягає у поєднанні функцій моніторингу, адвокації, експертизи, просвіти та надання правової допомоги. В умовах воєнного стану вони стали важливим чинником протидії гуманітарним викликам, а у післявоєнний період можуть стати базовою опорою відновлення суспільства на засадах верховенства права та демократії. Реалізація потенціалу ГО потребує системної підтримки з боку держави, розвитку партнерських відносин та забезпечення сприятливого правового середовища. Це є передумовою формування стійкої демократичної держави, інтегрованої у європейський простір.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 № 4572-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>.
2. Європейська Комісія. Оцінка прогресу України щодо виконання Копенгагенських критеріїв. – Брюссель, 2024. URL : <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/yevrokomisiya-predstavlyla-zvit-shhodo-progresu-ukrayiny-v-mezhah-paketu-rozshyrennya-2024/>.
3. Українська Гельсінська спілка з прав людини. Річні звіти (2015–2023). URL : <https://www.helsinki.org.ua/richni-zvity-2/>.
4. Центр громадянських свобод. URL : <https://ccl.org.ua/posts/>.
5. Amnesty International. Annual Reports 2019–2020. URL : <https://www.amnesty.org/en/annual-report-archive/>.
6. Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. New York: Simon

& Schuster, 2000. URL : https://www.researchgate.net/publication/220879623_Bowling_Alone_The_Collapse_and_Revival_of_American_Community.

7. Council of Europe. Recommendation CM/Rec(2007)14 on the legal status of NGOs in Europe. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-the-1/1680a1f502>.

8. Diamond L. Developing Democracy: Toward Consolidation. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1999. 362 p.

9. Freedom House. Nations in Transit 2023: Ukraine. URL: <https://freedomhouse.org/country/ukraine/nations-transit/2023>.

10. Habermas, J. (2002). Faith and Knowledge. In E. Mendieta (Ed.), Religion and Rationality: Essays on Reason, God, and Modernity. MIT Press. pp. 101–120.

Андрій БЕЙКУН

доцент кафедри правового
забезпечення та правоохоронної
діяльності факультету забезпечення
державної безпеки Київського
інституту Національної гвардії України,
кандидат юридичних наук, доцент

Святослав КРУК

здобувач вищої освіти факультету
службово-бойової діяльності НГУ
Київського інституту
Національної гвардії України

ОКРЕСЛЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ДІЄВОСТІ НОРМАТИВІВ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ ЖЕРТВ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ ТА ІНШИХ КАТЕГОРІЙ ПОСТТРАЖДАЛИХ ОСІБ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Як можна побачити, проблематика виявлення та законодавчого визначення прогалів і слабких місць сучасного міжнародного гуманітарного права у сфері охорони певних груп населення в умовах збройного протистояння, а також забезпечення прав і свобод людини міжнародними та вітчизняними законодавчими нормами за умов воєнного стану, стала особливо важливою в контексті сучасних воєнних конфліктів, передусім, війни між росією та Україною.

Тому науковці-юристи повинні зосередитися на дослідженні положень міжнародного гуманітарного права стосовно охорони жертв означеного воєнного конфлікту та інших груп потерпілих осіб у період збройної агресії, беручи до уваги гібридну природу масштабного воєнного наступу російської